

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága Budapesten, a 2011. év február hó 1. napján tartott nyilvános ülésen meghozta a következő

v é g z é s t :

A hivatali visszaélés büntette miatt folyamatban volt büntetőügyben a pótmagánvádló által benyújtott felülvizsgálati indítványt elbírálva a Békés Megyei Bíróság 12.B.330/2010/3. számú, illetőleg a Szegedi Ítéltábla Bf.II.448/2009/6. számú végzését hatályában fenntartja.

A felülvizsgálati eljárás során felmerült 8.300 (nyolcezer-háromszáz) forint bűnügyi költséget az állam viseli.

A végzés ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye, s ebben az ügyben sem az indítvány előterjesztője, sem azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

I n d o k o l á s

A Békés Megyei Bíróság a 2009. december 2-án meghozott 12.B.330/2009/3. számú végzésével a pótmagánvádló vádindítványával hivatali visszaélés büntette (Btk. 225. §) miatt indított büntetőeljárást megszüntette.

A pótmagánvádló fellebbezése alapján eljárva a Szegedi Ítéltábla, mint másodfokú bíróság a 2010. február 17-én meghozott Bf.II.448/2009/6. számú végzésével az elsőfokú határozatot helybenhagyta.

Az elsőfokú végzéssel megállapított - és a másodfokú bíróság által is irányadónak tartott - tényállás lényege a következő.

2008. szeptember 3-án a pótmagánvádlóval szemben közokirat-hamisítás büntette miatt nyomozás indult a rendőrkapitányságon.

2009. január 16-i határozatával a városi ügyészség a nyomozást - a Be. 190. § (1) bekezdés c) pontjának II. fordulata alapján, bizonyítottság hiánya miatt - megszüntette.

A pótmagánvádló a városi ügyészség nyomozást megszüntető határozata ellen panaszt jelentett be.

2009. március 27-i határozatával a megyei főügyészség a pótmagánvádló panaszának helyt adott, a városi ügyészség határozatát megváltoztatta és a nyomozást a Be. 190. § (1) bekezdés a) pontja alapján, bűncselekmény hiányában szüntette meg. Egyben a megyei főügyészség a panaszt - tartalma folytán - hivatali visszaélés büntette miatt tett feljelentésként továbbította az illetékes nyomozó ügyészséghez.

2009. április 14-i határozatával a nyomozó ügyészség a pótmagánvádló által - hivatali visszaélés büntette miatt - tett feljelentést a Be. 174. § (1) bekezdés a) pontja alapján, bűncselekmény hiányában elutasította.

A pótmagánvádló a nyomozó ügyészség feljelentést elutasító határozata ellen panaszt jelentett be.

2009. április 22-i határozatával a megyei főügyészség a pótmagánvádló panaszát a Be. 199. § (1) bekezdés b) pontja alapján elutasította.

2009. június 22-én a pótmagánvádló - jogi képviselője útján - vádindítványt nyújtott be a városi ügyészség vezető ügyésze ellen.

A vádindítvány szerint a városi ügyészség vezető ügyésze megszegte hivatali kötelezettségét, mivel nem tett meg mindent, ami az adott helyzetben elvárható.

A pótmagánvádló előállításáról, a gyanúsításról, a nyomozás elrendeléséről, és minden lényeges további eljárási cselekmény lefolytatásáról döntött.

A pótmagánvádló elleni büntetőeljárást - annak folyamatos beadványai ellenére - nem szüntette meg, pedig elsősorban neki lett volna kötelessége a pótmagánvádló javára intézkedni. Négy hónap alatt az eljárás befejezéséig nem tisztázta, illetve szándékosan nem akarta tisztázni az adott ügyben a közokirat fogalmát. Ezáltal tevékenységét szabályellenesen gyakorolta, hatáskörébe tartozó kötelezettségét elmulasztotta.

Ha a vezető ügyész a hivatali kötelességét betartotta volna, akkor az eljárás félidejében meg lehetett volna szüntetni a nyomozást.

Így viszont sérült az ügyészség törvényes és szabályszerű működésébe vetett közbizalom. A pótmagánvádló a rendszám lefoglalása miatt pedig hosszú ideig nem tudta használni az autót.

2010. február 11-én a Legfőbb Ügyész nem járult hozzá a hivatali visszaélés büntette miatt, a pótmagánvádló által kezdeményezett, a vezető ügyész elleni eljárás megindításához.

Az elsőfokú bíróság jogi értékelése szerint a vádindítvány elutasításának nincs helye, mivel a Be. 231. § (2) bekezdés szerinti egyik ok sem áll fenn. A vádindítvány benyújtására törvényi határidőben került sor, a pótmagánvádlónak van jogi képviselője, aki ügyvéd, a vádindítvány szerinti cselekmény vonatkozásában a pótmagánvádló potenciális sértettként jöhet szóba, a vádindítvány megfelel a Be. 2. § (2) bekezdésének és tartalmazza a 230. § (2) bekezdés szerint előírtakat.

Mindezek után az elsőfokú bíróság tárgyalás előkészítése keretében vizsgálta, hogy a vád tárgyává tett cselekmény bűncselekmény-e. Ehhez képest - álláspontja szerint - arról kell dönten, hogy bizonyítás nélkül, illetve a vádindítvány állításai valóságtartalmától függetlenül a vádindítványban felrótt cselekmény alkalmas-e a hivatali visszaélés büntettének megállapítására.

A hivatali visszaélés szándékos és célzatos bűncselekmény, a vádindítványban foglaltak viszont nem alkalmasak sem az elkövetési magatartás, sem pedig a célzat megállapítására. Ezért az elsőfokú bíróság a Be. 6. § (3) bekezdés a) pontja és 267. § (1) bekezdés a) pontja alapján, a vádindítvány alapján indult eljárást megszüntette.

Kifejtette, hogy a vádindítvány csak a törvényi tényállásra hivatkozott, azonban nem jelölte meg, hogy jelen esetben mi tekinthető jogtalan hátrány okozásának, csupán arra vonatkozó állítást tartalmaz, hogy a vezető ügyésznek belső személyes, vagy törvényellenes motivációja volt.

Az elsőfokú bíróság szerint a jogszabály téves értelmezése jogorvoslat tárgya lehet, és az akkor sem minősül kötelességszegésnek, ha utóbb törvénysértőnek bizonyul. Ehhez képest a megyei főügyészségnek az eljárás megszüntetésének jogcímét (bizonyítottság hiányából bűncselekmény hiányára) megváltoztató döntéséből sem adódik ilyen következtetés.

A másodfokú bíróság ezzel a jogi állásponttal maradéktalanul egyetértett.

Kifejtette, hogy valamely tényállásból levont eltérő jogkövetkeztetés - amint jelen ügyben is történt - nem a hivatali kötelesség megszegése.

A pótmagánvádló ellen indult nyomozást bűncselekmény hiányában megszüntető megyei főügyészrségi határozat indokolása tartalmazta, hogy a városi ügyészség késve hozta meg a nyomozást megszüntető határozatát. Ez a késedelem azonban szintén nem valósítja meg a bűncselekmény szintjét elérő hivatali kötelességszegést.

A másodfokú bíróság álláspontja szerint a hivatali visszaélés bűncselekményének törvényi tényállása szerinti célzat megállapításához elégtelenek a vádindítványban foglalt elvont, a valószínűség szintjét sem elérő, a vezető ügyész különböző belső motivációjára utaló feltételezések.

A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a pótmagánvádló 2010. július 30-án terjesztett elő felülvizsgálati indítványt hatályon kívül helyezés és új eljárásra utasítás érdekében.

Indokaként megismételte a vádindítványban rögzített álláspontját. Hivatkozott továbbá arra, hogy ügyében nem megfelelően jártak el. Az elsőfokú határozat indokolása a történetekkel ellentétes, tényként veszi, hogy az adott ügyész ellen büntetőeljárás folyik, márpedig a Legfőbb Ügyész megtagadta az ügyész mentelmi jogának felfüggesztését.

A másodfokú bíróság azonban tovább folytatta az eljárást, csak nem az eredetileg kitűzött nyilvános ülésen, hanem tanácsülésen. Ehhez képest tanácsülésre áttérése önkényes volt, sértette a nyilvános tárgyaláshoz fűződő jogot, az Alkotmány 57. § (1) bekezdését, és a Római Egyezmény 13. Cikkét.

A Legfelsőbb Bíróság az ügyben a Be. 420. §-ának (1) bekezdése alapján nyilvános ülést tartott, melyen a pótmagánvádló jogi képviselője a felülvizsgálati indítványt fenntartva, abban foglaltakkal egyező tartalommal szólalt fel, és a megtámadott határozat hatályon kívül helyezését, az elsőfokú bíróság új eljárás lefolytatására utasítását indítványozta. A védő pedig ezzel ellentétes tartalmú felszólalásában a jogerős határozat hatályban tartását indítványozta.

A felülvizsgálati indítvány nem alapos.

A Be. 416. § (1) bekezdésének a) pontja alapján felülvizsgálati ok, ha az eljárás megszüntetésére a büntető anyagi jog szabályainak megsértésével került sor. Emiatt a Be. 417. § (1) bekezdés I. pontjának b) alpontja alapján - a Be. 418. § (1) bekezdés szerinti

határidőben - a pótmagánvádló felülvizsgálati indítvány benyújtására jogosult.

A pótmagánvádló felülvizsgálati indítványa joghatályos. A megtámadott határozat eljárást megszüntető rendelkezése azonban nem törvénysértő, csupán a megszüntetés törvényi okára - a Be. 267. § (1) bekezdés a) pontjára - való hivatkozása téves.

Tárgyalás előkészítése szakaszában egyaránt eljárást megszüntető ok, ha a vád tárgyává tett cselekmény nem bűncselekmény (Be. 267. § (1) bek. a) pont), valamint ha a vád nem törvényes (Be. 267. § (1) bek. j) pont). A megszüntetési okok értelemszerűen az eljárás akadályát képezik, törvényi sorrendjük közömbös, azonban körültekintően kell vizsgálni, hogy az adott megszüntetési oknak mi a rendeltetése, s ehhez képest mi a megszüntetés helyes jogcíme.

A Be. 416. § (1) bekezdés c) pontja, illetve a Be. 373. § (1) bekezdés I. pontjának c) alpontja alapján ugyanis - a Be. 423. § (5) bekezdése szerint felülvizsgálat során hivatalból vizsgálandó - feltétlen hatályon kívül helyezést és az eljárás megszüntetését eredményező eljárási szabálysértés, ha a bíróság törvényes vád hiányában járt el.

A törvényes vád fogalmát a Be. 2. § (2) bekezdése - egyébként a korábbi ítélkezési gyakorlattal összhangban - határozza meg. Ehhez képest törvényes az a vád, amely eleget tesz az alanyi és tárgyi meghatározottság és személyre konkretizáltság törvényi követelményének. A vádemelésre jogosult (alaki feltétel) konkrét személlyel szemben nyújtja be és tartalmazza e személlyel szembeni büntetőigény érvényesítésének ténybeli alapját (tartalmi feltétel).

A Be. a pótmagánvád kapcsán az alaki feltételek körében - a Be. 53. §-a szerinti előfeltételeken túlmenően - annyi többletet tartalmaz, hogy a vádindítvány benyújtására eljárásjogi határidőt szab, valamint - amennyiben a természetes személy pótmagánvádló, illetve a nem természetes személy pótmagánvádló képviselőjére jogosult jogi szakvizsgálóval nem rendelkezik - kötelezően előírja az ügyvédi képviselőt, s a vádindítvány ügyvéd útján való benyújtását (Be. 56. § (4) bek., 229. § (1) bek., 230. § (1) bek.). Jelen ügyben e feltételek megléte adott.

Ugyanakkor e körben a Legfelsőbb Bíróság - hivatalból - vizsgálta azt is, hogy a terhelttel szemben felrótt bűncselekmény esetében az arra jogosulttól származik-e a vád.

A Be. 53. § (1) bekezdése alapján a sértett - a Be.-ben meghatározott esetekben - pótmagánvádlóként léphet fel. Ebből következően a sértett pótmagánvádlókénti fellépését a Be. eleve

korlátok között engedi meg. A korlátok egy része értelemszerű, kifejezetten szabályozott.

Ugyanakkor - eltérően a sértettnek biztosított magánvádlói (52. §) és magánféli (54. §) jogosultságra vonatkozó rendelkezésektől - a Be. nem határozza meg kifejezetten a sértett pótmagánvádlókénti igényérvényesítésének anyagi jogi kereteit (eltekintve a - jelen ügy szempontjából közömbös - 199. § (3) bekezdésétől, valamint egyes, külön eljárásokra vonatkozó rendelkezésektől).

A Be. nem rendelkezik kifejezetten arról, hogy mely törvényi tényállások esetében van helye pótmagánvádnak. Ez azonban nem jelenti, hogy e vonatkozásban nincsenek - a Be.-ből levezethető - további korlátok.

Az 52. § és az 53. § összevetéséből következően ugyanis magánindítványra büntethető és egyben magánvádra üldözendő (tehát magánvádas) bűncselekmények esetében nincs helye pótmagánvádnak. Ehhez képest, valamint a Be. 53. §, valamint a Be.-nek a pótmagánvádra vonatkozó egyéb rendelkezései egybevetett értelmében, pótmagánvádnak csak a közvádra üldözendő bűncselekmények esetében van helye.

Pótmagánvádlóként a sértett (értelemszerűen az adott bűncselekmény sértettje) jogosult fellépni.

A Be. 51. § (1) bekezdése alapján sértett az, akinek a jogát vagy jogos érdekét a bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette. Sértett, s ekként (a Be. 474. § (5) bekezdése szerinti esetet kivéve) pótmagánvádló természetes vagy jogi személy egyaránt lehet.

A Btk. 10. § (2) bekezdése alapján a bűncselekmény fogalma önmagában is feltételez valamilyen jogsértést, illetve veszélyeztetést. Kétségtelen továbbá, hogy minden bűncselekménynek van valamilyen kihatása, következménye akár a szűkebb, akár a tágabb környezetre.

Mindez azonban nem jelenti, hogy minden bűncselekménynek feltétlenül van eljárásjogi (természetes, illetve jogi személy, ekként pótmagánvádlóként fellépésre jogosult) sértettje.

Ez attól függ, hogy adott törvényi tényállás diszpozíciója tárgyi ismérvként tartalmaz-e akár passzív alanyt, akár eredményt. Ami - értelemszerűen - a jogalkotó megítélésétől függ, és egyértelműen jelzi, hogy milyen, illetve melyik igény érvényesítésének van büntetőjogban alapja.

Ezzel összhangban a Be. 54. § (1) és (2) bekezdése alapján a sértett (mint magánfél) büntetőeljárásban csak azt a polgári jogi

igényt érvényesítheti, ami a vád tárgyává tett cselekmény következtében keletkezett. Töretlen ítélkezési gyakorlat szerint pedig ennek értelmében csak a bűncselekmény sértettjénél és közvetlenül a bűncselekmény következtében keletkezett polgári jogi igény érvényesíthető büntetőeljárásban [BH 1974/294., 1978/66., 1984/439., 1989/383., 1989/393., 1990/328., 1997/429.].

Ha viszont a sértett polgári jogi igénye büntetőeljárásban való érvényesíthetőségének feltétele a sérelem közvetlensége, a távoli következmény viszont közömbös, akkor nyilvánvalóan a büntetőigénye érvényesítésének lehetősége sem lehet ennél tágabb.

A büntetőjogi érdekekkel szoros kötöttségre utal a Be. 229. § (2) bekezdése is, amikor a sértettnek „az ellene elkövetett bűncselekményre” vonatkozó iratok megismerésének lehetővé tételét írja elő.

Amennyiben a törvényi tényállás passzív alanyt (aki szükségképpen természetes személy) tartalmaz, akkor általában az őt ért sérelem egyben eljárásjogi sértetti jogosultságot is megalapozhat. S ugyanígy, ha a törvényi tényállás eredményre utal; ez esetben is (akár passzív alanyiság nélkül) fennállhat a sértetti jogosultság, illetve a pótmagánvádlóként fellelés lehetősége.

Ha azonban a törvényi tényállás egyiket sem tartalmazza, akkor nyilvánvaló, hogy az adott bűncselekmény általi jogsértés, veszélyeztetés az állami, társadalmi, vagy gazdasági rend (mint jogtárgy) sérelmével jár, s esetleges következménye konkrét természetes, vagy jogi személyre nézve csupán áttételes.

Körültekintően kell tehát vizsgálni, különösen utóbbi esetben, hogy a sértetti igény alapja a személyében való érintettség nélkül csupán a károsulti, vagyonjogi érdek, avagy a bűncselekménnyé nyilvánításban megtestesülő, büntetőjogi érdekhez szorosan kötődő, abban gyökerező olyan jog- vagy jogos érdekbeli sértettség, illetve veszélyeztetettség, amely adott (természetes vagy jogi személy) sértettre konkretizált és közvetlen.

Kizárólag károsulti, vagyonjogi érdek, illetve igény érvényre juttatása ugyanis nem a büntetőeljárás feladata, a pótmagánvád nem a polgári jogi igény érvényesítésének újabb útja, hanem a büntetőigény érvényesítésének korrekciós eszköze.

Mindig és a vádindítványban felrótt minden bűncselekmény esetében a konkrét törvényi tényállás mentén vizsgálandó, hogy pótmagánvádnak, ekként a sértett általi büntetőigény érvényesítésének helye van-e. Ennek eredményeként dönthető el ugyanis, hogy az adott bűncselekmény esetében a vád jogosulttól származik-e. [BKv 90., illetőleg EBH 1941., 1942.]

Kétségtelen, hogy a Btk. 225. §-a szerinti hivatali visszaélés büntetnének törvényi tényállása nem tartalmaz passzív alanyt, a célzat pedig nem azonos az eredménnyel; a védett jogi tárgy a hivatalos személy működésének törvényes rendje és az ehhez fűződő közbizalom.

Elkövetése nem közvetlenül okozza konkrét személy tényleges és közvetlen jog- vagy jogos érdekbeli sérelmét, illetve nem közvetlenül vezet annak veszélyéhez, hanem közvetve, áttételesen. Eljárása során a hivatalos személy ebbéli minőségében ugyanis nem közvetlen, hanem a jogszabályok által létesített és közvetített viszonyban áll azzal, akit intézkedése érint.

Ehhez képest a Btk. 225. §-a szerinti - bár közvádra üldözendő - bűncselekmény miatt nincs helye pótmagánvádnak. Ez azt jelenti, hogy e bűncselekmény miatt a sértett pótmagánvádlóként nem volt jogosult vádindítvány benyújtására. Ennélfogva jelen ügyben a vád (az alaki feltételek hiánya miatt) nem törvényes. A bíróság pedig törvényes vád hiányában járt el.

Megjegyzi a Legfelsőbb Bíróság, hogy az esetleges sérelem polgári jogi felróhatósága - értelemszerűen - független a bűnösség megállapítását célzó büntetőjogi igény érvényesíthetőségétől.

Rámutat a Legfelsőbb Bíróság arra is, hogy az elsőfokú bíróság akkor és abban tévedett, hogy a pótmagánvádlóként fellépés lehetőségét csak alanyi oldalról vizsgálta, tárgyi oldalról - az adott bűncselekmény szempontjából - viszont nem.

Mindazonáltal érdemben az eljáró bíróság helyesen foglalt állást abban, hogy nem állapítható meg a célzat.

A felrótt késedelemmel szemben a Be. 3. § (3) bekezdése és 196. §-a szerinti törvényi út adott volt, amivel a pótmagánvádló (mint abban az eljárásban résztvevő személy) élhetett. A késedelem miatti panasz azonban (más jogorvoslati jogosultsággal egyezően) értelemszerűen nem jelent egyben jogosultságot a szándékolt határozat (eljárási cselekmény) tartalmának meghatározására.

Ehhez képest, ha utóbb a hatóság a pótmagánvádló korábbi álláspontjával egyező határozatot hozott, abból önmagában még nem következik, hogy a hatóság célzatosan késedelemben volt.

Az iratokból kitűnően

- 2009. december 2-án az elsőfokú bíróság tanácsulésen szüntette meg az eljárást;
- 2010. január 4-én a másodfokú bíróság nyilvános ülést tűzött ki, amire idézett, illetve értesített;

- 2010. február 3-án a másodfokú bíróság a Legfőbb Ügyésznél indítványozta a terhelt mentelmi jogának felfüggesztését;
- 2010. február 11-én a Legfőbb Ügyész a terhelt elleni eljárás megindításához nem járult hozzá,
- 2010. február 17-én kapott értesítést a másodfokú bíróság a Legfőbb Ügyész határozatáról, és aznap tanácsulésen meghozta a helybenhagyó döntését.

Ehhez képest - tekintettel arra, hogy az eljáró bíróság, iratok alapján, bűncselekmény hiánya miatt megszüntette az eljárást - valójában a mentelmi jog sem sérült. Erdemben ugyanis bizonyítás nem folyt, a bíróság önmagában a vádindítvány alapján döntött.

Elvétel abban történt, hogy - hasonlóképpen bizonyítás nélkül - a vád törvényességének hiányáról kellett volna döntenie; ami egyébként már a vádindítvány elutasításának okát is képezi (Be. 231. § (2) bek. d) pont).

Ehhez képest pedig valójában sem nyilvános ülés kitűzésére, sem pedig mentelmi jog felfüggesztésének indítványozására nem volt szükség. Mindez egyben azt is jelenti, hogy a Szegedi Ítéltábla, amikor a nyilvános ülés helyett - az iratokból kitűnően további értesítés nélkül - tanácsulést tartott, akkor annak végső sorban legalább két törvényes oka - a Be. 360. § (1) bekezdésének c) és e) pontja - is fennáll. A Be. 360. § (3) bekezdése viszont értelemszerűen közömbös.

Ami pedig a felülvizsgálati eljárást illeti, rámutat a Legfelsőbb Bíróság arra, hogy az - összhangban azzal, hogy bizonyításnak nincs helye (Be. 419. § (1) bek., 388. § (2) bek.) - valójában nem a terhelt, hanem az ügydöntő határozattal szemben folyik, a felülvizsgálati indítvány a határozat jogerejét támadja, megtörését célozza. A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati indítványhoz képest a megtámadott határozatot bírálja felül (Be. 423. § (4) bek.). Ha pedig - eljárás megszüntetéséről rendelkező határozat esetében - erre nem kerül sor, akkor nyilvánvalóan a felülvizsgálati eljárás sem sértette a mentelmi jogot.

Miután tehát tárgyalás előkészítése során a törvényes vád hiánya és a bűncselekmény hiánya egyaránt eljárást megszüntető ok, így a megszüntetés jogcímének téves megjelölése a megszüntető rendelkezés törvényességét nem érinti, a megtámadott határozat megváltoztatását nem eredményezi.

Ekként a Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati indítványnak nem adott helyt, s a megtámadott határozatokat a Be. 426. §-a alapján hatályában fenntartotta, a bűnügyi költség viseléséről pedig a Be. 429. § (1) bekezdés zárófordulata alapján rendelkezett.

A végzés elleni fellebbezés lehetőségét a Be. 3. §-ának (4) bekezdése, felülvizsgálatát pedig a Be. 416. § (4) bekezdésének b) pontja kizárja. Az esetleges újabb indítvánnyal kapcsolatos figyelmeztetés a Be. 418. §-ának (3) bekezdésén alapul azzal, hogy a bíróság - a Be. 421. §-ának (3) bekezdése szerinti feltételek fennállása esetén - az elutasító határozat hozatalát is mellőzheti.

Budapest, 2011. február 1.

Dr. Akác Zoltán s.k. a tanács elnöke, Dr. Márki Zoltán s.k.
előadó bíró, Dr. Demeter Ferencné s.k. bíró.

A kiadmány hitelével:

írnok
MM